

NOVA ZORA

Izlazi jedanput mjesečno.
Godišnja pretplata Din. 24.—
Oglasi se računaju po cijeniku.Šibenik, 15 septembra 1931.
Godina II.

Broj. 7.

Uredništvo i uprava:
Put sv. Nedjelje br. 105.
Ček. račun br. 38312

„NOVOJ ZORI“

U ŠIBENIKU

Prode era tude samovolje,
Prode doba robovanja stidna,
Ljepšim sjajem sjaju Bogomolje
Otkad dušam Riječ nam je vidna.

Tudoj moći pade „veličina“,
Gruboj sili skratit će se dani
Otkad Narod požrtvozna čina
Povedoše sinci odabrani.

Lomače se vajne ugasiše —
Tek im crna ostadoše slova,
Da sramotu historija piše

Nova Zora novim danom sviće,
Da obasja povrh magle duše,
Da nam pruži čudotvorno piće,
Kojim mrak se i verige ruše.

Na Jadranu puca Nova Zora,
Ponoć prođe, bijel dan se javlja,
Svud se sije, ploda biti mora,
Svud Nauka čista se obnavlja.

„Za Krst častni i zlatnu Slobodu“,
Za hrvatsku Riječ milu svoju
Listom Narod sada prima zgodu
Kršćanskom se odazvati boju . . .
Ne boj vraški, ni ti krolju rata,
No ljubavlju Krista, Apostola
Svakoj zloći zatvoriti vrata,

Zagreb.

P. S. Jakovljević-Ljubušak.

Zašto pod jednu kapu?

Obećali smo odgovor na pitanje: „Zašto nas njihova štampa i njeni sljedbenici trpaju pod jednu kapu sa pravoslavnima“.

Odgovaramo odmah: Zato što njima to treba? njihovoj štampi i organizaciji kojoj ona služi trebaju plašila. Kao što domaćin rabi plašila da potjera ptice sa svog žita i svoje njive, tako i njihovoj štampi trebaju plašila za njene čitaoce i sljedbenike — ptičijeg mozga i pameti. Jer čitaoci i sljedbenici njihove štampe jesu njena njiva podvornica sa koje ona i njihov vrhovni šef beru plodove. Za ove plodove i za svoju političku moć boji se njihova štampa i njezin vrhovni šef. Zato joj trebaju plašila kojima maskira protivnike, da bi svoje ptice zaplašila i pred njima sakrila istinu.

Eto tako jedno plašilo je pravoslavlje.

Njega njihova štampa i njena organizacija vjek ovima farba i kazni da bi što nakaznije izgledalo, kako bi se njene ptice više plašile i dalje od njega držale. I uspjela je njihova štampa da tokom vijekova, a naročito na našem primorju, od pravoslavlja napravi jedno veliko strašilo i plašilo, koje ona poteže u svakoj prilici kad vidi svoje ptice u opasnosti.

Tako je eto njihova štampa natakla i nama tu pravoslavnu kapu, to njezino plašilo a sve zato da se njeni sljedbenici ne bi približili k nama i čuli istinu koja im se kroz vjekove skriva.

A mi istinu ne krijemo; mi radi istine i postojimo. Za ljubav te istine mi ćemo kazati što nam je zajedničko sa pravoslavljem a što nam je u nje tuđe.

Naš nauk od drevne starine uči da su svi ljudi djeca jednog zajedničkog Oca nebeskog, da su dakle međusobno braća. To uči i pravoslavlje, jer tako uči Sveto pismo koje nam je zajedničko. Ali ako su svi ljudi braća u odnosu prema zajedničkom Ocu, oni međusobno nijesu svi braća rođena. Jer Bog je ljudsko društvo podijelio na velike porodice (familije) koje nazivamo narodima. Pripadnici jednog te istog naroda jesu braća rođena, braća po krvi i jeziku, zajedničkim interesima i idealima; braća po Bogu Ocu i po majci domovini.

Dalje naš nauk uči da su ljudi dužni jedan drugom pomagati i dobra činiti bez obzira kojem narodu pripadaju. To kaže Kristova nauka. Ali je Bog ostavio i naredio da se u prvom redu pomažu međusobno

članovi krvne rodbine. Šta više Bog je teškom kaznom zaprijetio onom ko zaboravi svoga; roditelji djecu, a djeca svoje roditelje, braća i sestre i članovi jednog te istog naroda međusobno i tako redom što bliža krvna rodbina to veća dužnost i teža odgovornost. Naročito je velika i krupna dužnost svakog čovjeka da svome skoči u odbranu kad ovome prijeti opasnost a što veći, opasniji i nevaljaliji neprijatelj to je i dužnost obrane veća. Naš narod ima puno vanjskih neprijatelja velikih snagom i pokvarenih dušom; naša je dužnost da sebe gledamo i pomažemo, bez obzira na vjere i uvjerenja.

To uči Kristov nauk, to uči naš nauk, koji je isto što i Kristov, a tako uči i pravoslavni nauk. Tu smo jedno.

Međutim ima ih koji kažu drugo. Oni priznaju bratstvo po Ocu, ali ne i po Majci. Majku domovinu oni ne priznaju. Podjela na narode na velike krvne porodice, koju je Bog ostavio, ne vrijedi za njih. Oni su cio svijet podijelili na dva tabora: na *naše i vaše*. Naši su kažu oni — svi oni koji se meni i mome šefu slijepo pokoravaju, ne pitajući što i kako i koje nam koristi daju. Svi ostali su tuđi, *sinovi pakla*, bez obzira na krvno bratstvo i bez obzira na granice onog teritorija koje se zove domovinom. Jer: Ubi bene ibi patria, — gdje imam koristi tamo mi je domovina — vele oni. Ja pitam ko je moj prijatelj, a ne koje prijatelj vaše domovine. Ko mene sluša i meni koristi daje ja ga ne pitam radi li on o glavi onome što vi zovete vašom domovinom. Ne pitam ga na primjer da li podmeće u vagone paklene mašine i raznosi majke s djecom na grudima, djeci otkida glave kao pillćima a nevinima ljudima raznosi udove kao vjetar suho granje sa stabla. To su vaši međunarodni računi — vele oni — oni se mene i moga šefa ništa ne tiču.

Takav neljudski nauk ne priznaje naša starokatolička crkva, a ne priznaje ni pravoslavna.

Dalje oni propovjedaju mržnju i netrpeljivost prema svačijem uvjerenju bilo ono kršćansko ili ne. Takav nauk njihov dovodi do nemira i svađe među narodima i među rođenom braćom, kako u veliko narodnoj porodici tako i u maloj domaćoj.

Međutim naš nauk stoji na Kristovom načelu mira i bratske snošljivosti. Brat je mio na koje vjere i ma kakvog uvjerenje bio, kaže naš nauk; tuđe poštuju a svojim se diči veli naš narod, to isto uči i nauk starokatoličke crkve a u tom se s nama slaže i pravoslavlje. Dosta je narodima svađe, dosta nemira i zla svakoga; i u miru se teško i nevoljno živi, a kamo li još u svađi i nemirima.

Od svojih čitalaca mi ne tražimo da nam slijepo vjeruju na riječ, kako to traži njihova štampa, čiji sljedbenici pod prijatnom ognja paklenoga ne smiju da se dotaknu tuđe štampe niti da samo čuju tuđe mišljenje i razloge. Mi eto razasmo svoj put, a čitaocima postavljamo na velju i ocjenu zdravog razuma da odluče, je li naš put pogrešan.

To je što se tiče odnošaja čovjeka prema čovjeku, vjere prema vjeri, naroda prema narodu.

Ali čim predemo na pitanje odnošaja Crkve prema svom narodu, tu se mi s pravoslavnicima rastajemo i naš se put više nigdje ne dodiruje, jer srpsko-pravoslavna crkva teško pati od rdavog tuđinskog nasleđa. Izvršivši sjajno svoju istorijsku ulogu borca za narodne svetinje i ideale, koju je samoprijegorno vršila pet stotina godina ona se danas teško snalazi u svojoj pravoj ulozi. Pritisnuta i sputana u bezživotne i jalove tradicije grčkog i židovskog formalizma, ona je postala jedna ustanova koja lebdi između neba i zemlje, i muči se da nađe svoj pravi put u službi Bogu i narodu.

Mi naprotiv hoćemo Crkvu živu, koja s narodom govori živim jezikom, koja ga uči kako će, po red duše, naći poštenog načina da i tijelu svome pomogne. Mi hoćemo Crkvu, koja svoje stado vodi i prati kroz cio život i da mu taj život olakšava.

Nama je jednako tuđi i grčko-židovski Istok, kao i vlastohlepni i nezasitni Zapad. Č-t.

† NADBISKUP Dr. SVEDERBLOM

Dne 12 jula preminuo je u Upsali u Švedskoj jedan od najvećih crkvenih vođa našega vremena, nadbiskup Dr. Natan Svederblom, nazvan „primas Sjevera“. On je bio ne samo crkveni knez (evangeličke crkve) nego i knez mira. Kad je prošle godine dobio Nobelovu nagradu za rad oko mira među narodima, nitko nije u cijelom kulturnom svijetu ni jednom riječi tomu prigovorio (što je prvi put bilo kroz 30 godina otkako postoji Nobelova zaklada); cijeli svijet bio je u tom jednodušan, da je Svederblom to potpuno zaslužio. Svatko ga je cijenio kao muža umnog i radinog na polju čovjekoljublja (humaniteta) i praktične ljubavi prema bližnjemu.

U svojoj plemenitoj duši iskreno se žalostio, kad je gledao, kako se međusobno oduđuju oni, koji ispovijedaju vjeru Isusa Nazarenca, pa je odlučio, da se sav posveti radu oko zbliženja svih konfesija velike kršćanske Crkve, odlučio je da prekorači uske granice pojedinih država i naroda pa da stvori od kršćana cijeloga svijeta jednu veliku, slobodnu obitelj s ciljem međusobne trpeljivosti, poštovanja, ljubavi i rada oko međusobnog pomaganja. Rezultati toga uzvišenog njegovog rada takovi su, da su bezkonačno više doprinijeli raspoloženju za mir među narodima, nego li sve dosadašnje konferencije velevlasti o razoružanju. On je shvatio, da više vrijedi razoružati ljudska srca od neprijateljskih čuvstava, nego li razoružati ruke od ubojitog oružja. Tim svojim radom ujedno je potvrdio onaj ispravan nazor, da bivstvo uzvišene Kristove nauke t. j. kršćanstva nije dogma, nego moral; jer za pravog kršćanina nije glavno ono što on vjeruje i kako vjeruje, nego *kako on živi* — prema onoj Kristovoj: „Po plodovima njihovim poznat ćete ih.“

Međunarodna znanost dala je Svederblomu najveća odlikovanja: On je bio profesor crkvene povijesti u Lipskom (Leipzigu), profesor bogoslovlja u Upsali, docent na sveučilištu u Parizu, počastni doktor sveučilišta u Ženevi, Halle, Kristianiji, St. Andrejs, Berlinu, Oxfordu, Upsali i dr. Proputovao je u svrhu studija religioznih i crkvenih prilika Englesku, Švicarsku, Holandiju, Njemačku, Francusku i Ameriku. Ovim studijama došao je do spoznaje, da samo federativna unija kršćanskih crkava može dovesti do upliva kršćansku etiku, da ova postane savijest svijeta. Ova misao potakla ga je, da je već za vrijeme rata počeo sazivati crkvene predstavnike raznih zemalja, napose onih neutralnih, da djeluju za što skoriji prestanak rata. Tu je naišao na mnoge prepreke i protivštine. Ali čim je rat svršio dao se ponovno i neumorno na posao. Odlučio je, da priredi sastanak jedne velike međunarodne konferencije kršćanskih crkava, koja bi imala stvoriti principe za prijateljsku saradnju svih kršć. crkava. Njegov neumorni rad bio je okrunjen sjajnim uspjehom g. 1925. Te godine sastadoše se u Stokholmu predstavnici svih kršć. crkava staroga i novoga svijeta (osim rimsko-katoličke, premda je bila i ona pozivana); dakle zastupnici $\frac{3}{5}$ kršćanstva.

Da uzmognemo barem donekle prosuditi važnost i vrijednost ovoga svjetskog crkvenog kongresa, spomenut ćemo samo nešto iz „Poruke“, koju je sam kongres (na svršetku zasjedanja) upravio u prvom redu općenito svim kršćanima, a onda napose mladeži obojega spola, svim kršćanskim učiteljima i istraživaocima te radnicima cijeloga svijeta. Konferencija se nije upuštala u raspravljanja bogoslovske naravi i crkvenoga ustrojstva, već se ograničila na to, da obrazloži i utvrdi maximu; da Kristovo Evanđelje ima da bude odlučno na svim poljima ljudskoga života: u industrijalnom, socijalnom, političkom i međunarodnom životu. U tom je postigao jednodušan sporazum.

U zaključcima kongresa naglasuje se, da ne smije biti duševnost podređena vlastništvu zemaljskih dobara ili mehanizmu industrije. Ova opet ne smiju se osnivati na samoj težnji za osobnim dobitkom, nego na pravdi i ljubavi prema onoj Kristovoj: „Štogaod hoćete da ljudi Vama učine, to činite i Vi njima“. Nadalje su pretresana sva moralna i socijalna pitanja kao: stanbeno pitanje, nezaposlenost, prostitucija, zloraba alkohola i zločini. Kod riješavanja ovih teških problema treba da sudjeluje općenitost, cijelo društvo, koje ima da vodi kontrolu u tom smjeru nad individualnim činima pojedinaca. Ovamo spadaju i pitanja žena, djece i radnika na polju uzgoja, obitelji i zanimanja. Tu je široko polje rada za svaku crkvu.

U točki 8 kaže „Poruka“ doslovno još ovo: „Mi smo raspravili kršćanske principe, koji su mjerodavni za međunarodne odnošaje, koji su (principi) daleko od narodnog sebebožavanja kao što i od fantastičkog kozmopolitizma, kome je svaka, bila kojamu drago zemlja, jednake vrijednosti (bez domovine). Mi smo promotriili dužnosti, koje vežu u savijesti pojedinca

prema državi. Mi smo priznali univerzalni karakter crkava te njihovu dužnost, da propovijedaju i izvršuju bratsku ljubav. Mi smo istražili problem rasni i pitanje prava i obraničnog suda, kao i stvaranje međunarodnog reda, koji bi mogao sadržavati miroljubive metode, da se izbjegnju uzroci i povodi ratova — pitanja, koja nas u tragici naših dana tako duboko potresaju. Mi molimo sve crkve, da imadu osjećaja za ratne strahote, kao i to, da je rat nedopustiv za stvarna riješavanja međunarodnih spornih pitanja...“ Kongres nije postavio stalne formule, po kojima bi se izvodili ovi principi; on se zadovoljio time da ih naglasi i obrazloži, a prepustio savijesti pojedinih udruženja da u ljubavi, mudrosti i odlučnosti nađu najbolji način primjene istih u pojedinim slučajevima.

Štokholmski rad nastavlja se dalje. Odbor, koji je bio ondje izabran da nastavi ovaj rad zove se „ekumensko Vijeće za praktično kršćanstvo“. Njegovo djelovanje osjeća se u Engleskoj, Francuskoj, Švicarskoj, Holandiji i Americi, pa i u Njemačkoj. Nadbiskup Svederblom, koji je bio duša toga rada prevelikim je naporom oštetio svoje zdravlje tako, da se napokon morao podvrgći operaciji, koja je svršila njegovom smrću u 65 godini života. Berlinski bogoslov profesor *Deismann* veli: „Nad smrću dra Natana Svederbloma žaluje ne samo naša zemlja i naša crkva, nego i čitavo kršćanstvo“. Zato smo i posvetili ove redke uspomeni ovoga velikog svećenika i čovjeka.

Sušak, mjeseca kolovoza 1931.

Stjepan Zagorac.

Krist u današnjici

Kad promatramo nekadanjeg Krista — Krista iz evanđelja — i uporedimo ga sa današnjim Kristom, kakav se pokazuje u kršćanstvu, djelu svom, vidi se velika razlika.

Lice nekadašnjeg Isusa Krista, prijatelja sirotinje, koji se rađa u pećini i koji zove sebi malene (siromašne) „jer je njihovo kraljestvo nebesko“, lice Krista, borca za slobodu duha i tijela potlačenih, koje je tlačila državna vlast rimska i crkveno licemjerje svećenika i farizeja, izlebdjelo je. Današnji Krist u kršćanstvu prezrivo gleda na sirotinju kao na niže, neplemenitije stvorove, a priklanja se višim, bogatim, jačim.

Idela-vodilja nekadanjeg Krista da sve ljude učini djecom Božijom i braćom međusobno, jer su „svi sinovi jednog Oca nebeskog“, brzo je ustuknula pred grubim poganskim shvaćanjem koje je ljude dijelilo u klase: jedni da gospodare, a drugi da robuju. I mi gledamo današnjeg Krista — kršćanstvo — kako u teoriji propovjeda prvo, a u praksi se drži potonjeg.

Slobodni duh nekadanjeg Krista, koji je bio naj-slobodniji kada je umirao za slobodu čovječanstva, u današnjem kršćanstvu je iščezao i pretvorio se u pu-zavca pred velikašima, pred kapitalom.

Nekadanji Krist, nosioc i propovjednik Istine,

Ljubavi i Pravde, liječnik duša ljudskih: „idi, opraštaju ti se grijesi“, tokom vremena pretvorio se u kršćanstvu u licumjera i kapitalistu. Ovaj Krist koji se tako oštro borio protiv licumjera: „teško vama književnici i farizeji, objeljeni grobovi . . . koji lažno molite duge molitve i jedete kuće udovičke . . . što dajete desetinu od metvice i kopra, a ostaviste što je najpreče u zakonu: pravdu, milost i vjeru . . . koji ocjeđujete komarca a proždirete devu“, taj Krist obukao je u današnjici dugu haljinu, da sakrije licumjernu dušu, lažno moli duge molitve da sakrije manjkavost pravde, milosrđa i vjere u srcu.

Nekadanji Krist, krotki učitelj istine, koji je životom svjetlio kao primjer svega što je učio, čiji je jaram bio sladak i čije je breme bilo lako, pretvara se tokom vremena u strogog zakonodavca, koji stvara i veže „teška i nesnosna bremena i tovari na pleća ljudska, a svojim prstom neće da ih prihvati“.

Nekadanji Krist koji bježi u goru ispred ljudstva, koje hoće da ga učini kraljem, jer „moje kraljestvo nije od ovog svijeta“ — veli on — pretvara se u današnjici u svjetskog gospodara, kralja, koji traži kraljevski naslov, kraljevske palače, kraljevski sjaj, da što više izblijeđi sliku nekadanjeg Krista iz evanđelja, koji „nije imao gdje nasloniti glavu svoju“, pretvara se u svjetskog despota koji se prihvaća mača, okova i tamnice da makne s puta one koji mu smetaju postignuće njegove zemaljske vlasti i zemaljskog carstva,

Nekadanji Krist blagosiva i moli za neprijatelje svoje: „Oče, oprost mi, jer ne znaju što čine“, a današnje zvanično kršćanstvo proklinje i osuđuje u pakao sve koji mu smetaju.

Nekadanji Krist htio je odgojiti duhovno čovječanstvo. Htio je odgojiti slobodne ljude, gospodare zemlje, zemaljskih stvari i tijela (jer i ono je od zemlje). Zato je žrtvovao sebe. Krv Njegova imala je poškropiti i zaliti sjeme nauke i propovjedanja Njegova za obnovu čovječanstva. Ali ljudi brzo zaboraviše na nauku Kristovu, a da žrtva ne bude uzaludna, stvoriše od Krista ikonu, pred kojom će se sirotinja klanjati i darove prinositi, a posebna kasta će blago skupljati i osigurati sebi uhljebljenje.

Plod toga pretvaranja nekadanjeg evanđeoskog Krista u današnjeg, kakav se pokazuje u kršćanstvu, jest naše tmurno doba, puno zagušljivog dima, puno ljudske truleži, pakosti, zlobe i despotizma. Pravda i ljubav, u koliko nijesu umrle sa Kristom na Križu, okovane čame u tamnicama, u katakombama prvog kršćanstva. Pojedinci, koji su vapili da se skine s križa Pravda i Ljubav i da se raskinu lanci, kojima su okovane, svršile su u tamnicama, na lomači.

Zato sirotinja danas plače i traži Krista. Slijepa je, hoće da vidi, ali nema nekadanjeg pravog Krista da joj povрати vid, nego dolaze lažni Kristi, koji ju mjesto čiste nauke — duševne hrane — nude praznovjerje. Presahla je „živa voda“, kojom je nekadanji Krist napajao žedne duše i kojoj se toliko obrađovala griješna žena kod zdenca.

Teška je današnjica jer nema Krista u njoj. Zato nema sunca, nema svjetla, nema nade. Gdje nema sunca i svjetla, tu sve blijeđi, gnijije.

Zanemareno je „carstvo Božije“ u čovjeku. Zanemarena je prava religija — odnos čovjeka prema Bogu. — Skučena je na materiju, te je postala sredstvo — rob materijalističkih ciljeva. Pojedinci misle samo na sebe te na kostima i grobovima bližnjih zidaju svoju sreću, na suzama sirotinje, na uzdasima potlačenih zidaju hramove, u čijim zidinama skučen stoji teorijski moral i ne može da prodre izvan zidina, jer drugi je moral, koji vlada vani, u životu, i koji je skroz oprečan prvom.

Sve su objeljeni grobovi, o kojima s bolom govori evanđeoski Krist, sve je nacifrano puno forme, puno pompe, puno lupina, a bez života, bez unutar-njosti, bez jezgre, jer nema Krista među nama.

Zato se današnje kršćanstvo podržaje više umjetnim načinom, nego životom u sebi.

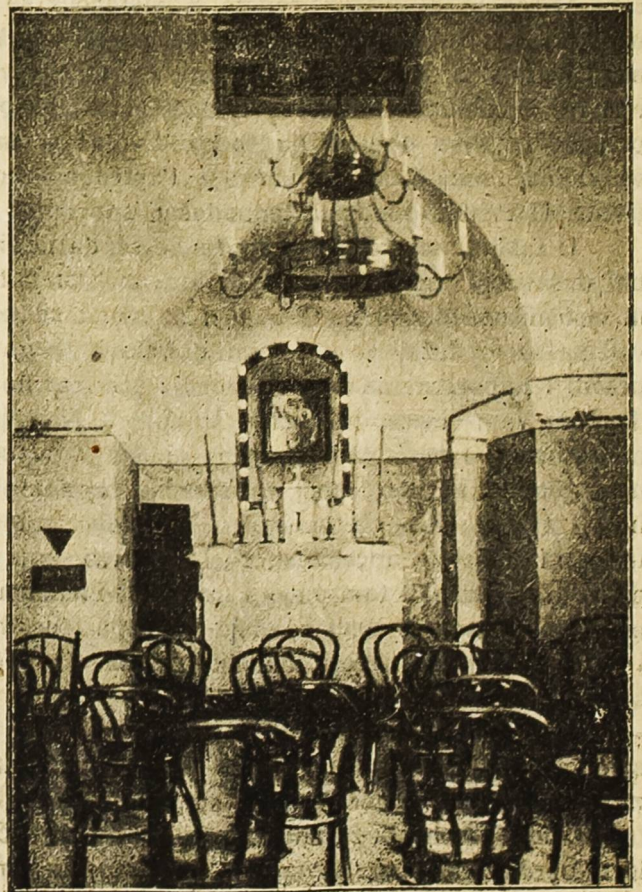
Krist gleda to kršćanstvo — svoje djelo — koje je tako izmrcvareno i iznakaženo. Gleda i plače. To je Njegov križ, nova rana na srcu.

Vratimo se nekadanjem Kristu — evanđeoskom Kristu — i prvom kršćanstvu!

Vratmo se Kristu, koji se rađa u jaslama, gdje sirotinja živi, jer je sirotinja svojom dušom bliža Kristu!

Neka se današnje kršćanstvo povрати k sirotinji, neka se povрати k jaslama, ako hoće da čuje glas anđela: „slava Bogu na visini, a mir ljudima na zemlji“, ako hoće da zvijezda s neba protjera tminu iz pećine i donese svijetlost u dušu pojedinca i u društvo ljudsko.

B.

Unutrašnjost starokatoličke crkve u Šibeniku

Čerček Gustav :

Boravak sv. Petra u Rimu

Pavao je posjećivao po dogovoru samo one općine, koje su odgovarale sporazumu između njega i ostalih apostola. Zato se on tako energično poziva na tuđi temelj, na koji neće ni pošto zidati. Smisao njegova poziva se ponavlja u rečenici iz 15. poglavlja, gdje kaže: Znam da ću, k vama dolazeći, doći u obilju blagoslova Kristovog evanđelja. (15, 15. 16. 20. 21. 29)

U posljednjem poglavlju dolaze raznovrsni pozdravi onima u Rimu: tu se spominje Feba, Priska, Akvija, Epenet, Marija, Andronik, Junija, Ampliat, Urban, Stahis, Apeles, obitelj Aristobula, Herodion, obitelj Narcisa, Trifena, Trifoza, Persida, Rufo, Asinkrit, Flegont, Herma, Patroba, Hermes, Filolog, Julija, Nerej, Olimp, i svi sveti t. j. članovi rimske općine.

A gdje je Petar? Ako je po tvrđenju jednoga Brücka i dr. Petar u to doba bio odsutan iz Rima, zašto ga Pavao barem ne spominje, ako ne njega po imenu, to barem po djelovanju. Iako znamo za dvije struje u prastarom kršćanstvu: za judaističku i paganiističku u pogledu održavanja mojsijevih obreda, iako nam je poznat događaj Pavla sa Petrom u Antiohiji te energično prosvjedovanje Pavlovo radi Petrova neevanđeoska ponašanja, ipak nemamo razloga tvrditi, da je Pavao namjerno ćutke prelazio preko Petrovog djelovanja u Rimu.

Imamo još jedno važno pismo, napisano iz Rima: to je pismo Pavlovo upućeno Timoteju vjerovatno u Efez. Zove ga u Rim, jer predosjeća svoju smrt. Požuri što brže k meni, tako se izražava apostol naroda, pa se u slijedećim pasusima tuži na Demasa, koji ga je napustio, jer se priljubio svijetu grijeha. Samo je Luka sa mnom. Dovedi Marka i donesi ga sobom, jer mi je koristan u službi. Tihika sam poslao u Efez. Kabanicu, koju ostavih u Troadi kod Karpa, kad dođeš donesi je sobom, pa i knjige, naročito membrane. Dođi još prije nastupa zime. Pozdravljaju te Eubel, Pudent, Lin, Klaudija i sva braća. (2. Tim. 4, 8-21). Jedino Petar fali. I to uoči njegove mučeničke smrti, kako se po predaji veli.

Nekoji bogoslovi, naročito iz protestantskih crkava, zastupaju mišljenje, da se 16. poglavlje poslanice k Rimljanima odnosi na prilike u Efezu i da su lica spomenuta u ovom poglavlju zapravo Efežani. Barth međutim spominje kako je neki Flavis Zeuxis iz Hierapolisa po svjedočanstvu jednog grobnog natpisa sedamdesetidva puta putovao sa istoka za Italiju. Lightfoot pak navađa, da se na raznim natpisima onoga doba nalaze mnoga imena među osobljem carskog dvora, koja su ili ista ili slična onima iz 16. poglavlja poslanice k Rimljanima.

Bez obzira na autentičnost toga poglavlja jedno je sigurno, da Pavao ni u svojoj poslanici, niti pak u pismu k Timoteju ne spominje Petra ni po imenu ni po djelovanju.

Da vidimo šta nam piše Petrova prva poslanica o tom pitanju. Adresirana je općinama odn. krajevima Ponta, Galatije, Kapadokije, Azije, Bitinije iz Babilona.

Šta hoće Babilon? Jeli to Babilon ili Rim? Tacit nas upoznaje sa jednom općom izrekom, da je Rim: urbs, quo cuncta undique atrocita et pudenda confluent. Annales XV, 44. (S toga su mnogi toga mišljenja da je Rim zbog svakojakih poroka slikovito nazvan Babilonom i da je Petar iz istih razloga upotrebio ovaj naziv u svojoj poslanici. U novozavjetnom pismu imamo nekoliko ne samo aluzija nego i otvorenih pozivanja na Rim-Babilon (Apokalipsa 17, 1. 5. 9. 15. 18).

U Apokalipsi je ime Babilona zbog proročkog obilježja opravdano, ali u Petrovoj tako rekuć prozaičnoj poslanici ne vidimo uzroka tomu upotrebljavanju.

Gdje da se traži dakle značenje Babilona? Predaja, o kojoj nećemo zasada opširnije raspravljati, nego tek u idućem pasusu, izvješćuje nas o gradu Babilonu, koji je za vrijeme diadoha (nasljednika Aleksandra Velikog) počeo opadati u trgovačkom pogledu: na užtrb ovom gradu počeli su se razvijati gradovi kako Seleukija i Ktesifon, koji su postepeno oteli trgovački značaj Babilona, te su se i židovi toga doba rado useljavali u ove posljednje gradove nego li u napušteni Babilon. Predaja uostalom i ne zna za obilniju misiju apostola u ovim krajevima. Talmud međutim pa i Flavije povjesničar znaju da nam kažu mnoge pojedinosti o životu židova poslije a i za vrijeme njihovog robovanja. Središte njihovo bijaše Nahardea pored Eufrata, gdje su u velikom broju živjeli, te nije isključeno da su apostoli koji su bili određeni da propovijedaju među obrezanima, da su pokušali po koji misijski put i onamo u zemlje Parthia, tako da bi se moglo pretpostaviti da je poslanica adresirana iz ovih krajeva u Malu Aziju. Da ova tvrdnja, za koju inače nisam unapred opredjeljen, ima vjerovatnoće bar tolike, koliku ima ona koja veli da je Babilon-Rim, nagada se već po tome, što je adresiranje Petrove poslanice upadljivo iz slijedećih razloga:

Poglavlje prvo, stih prvi glasi: Petros apostolos Jesu Hristu eklektois paredidemois diasporas Pontu, Galatias, Kappadokias, Asias kai Bithinias. Petrus Apostolus Jesu Christi electis advenis dispersionis Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae et Bithyniae.

Ako je Babilon-Rim, onda je ovo adresiranje sasvim neprirodno, jer bi se očekivalo da pisac poslanice upućuje svoje riječi prvo bližim a tek onda udaljenijim krajevima. Dovoljno je pogledati na mapu, a da se vidi, da je adresiranje iz Rima neprirodno. Iz Babilona pak ili opće rečeno iz istočnih krajeva ovaj red adresiranja potpuno odgovara prirodnom redu pisanja.

Iz svetoga pisma dokazivati da je Petar bio u Rimu, jalov je pokušaj. Iz gore navedenih citata međutim imamo jakih indicija da posumnjamo u

Petrov boravak za vrijeme Pavlova boravljenja u Rimu.

Ovu nam sumnju potkrepljuju i neke vijesti sačuvane u Djelima Apostola, gdje se *opširno* opisuje Petrovo djelovanje u Jerusalemu, Samariji, Lidi, Jopi, Cezariji, po Pavlovom izvješću u Antiohiji, te opet u Jerusalemu. Djela Apostola nisu imala razloga da *pritaje* odlazak njegov u druge krajeve, kamo li

pak u Rim. Ono što nije škodilo Pavlu i ostalim misionerima, nije moglo škoditi ni Petru.

U slijedećem otsjeku pokušaćemo da se pobliže upoznamo sa podacima, koje nam pruža takozvana predaja iz drugoga i trećega stoljeća.

(Nastaviće se)

Jan Hus - češki mučenik

Dan 6 juli slavi se u Čehoslovačkoj kao dan mučeničke smrti najslavnijeg češkog učitelja, filozofa i crkvenog reformatora Magistra Jana Husa.

Prošla su ona vremena kad je češki narod samo u duši mogao da proslavlja taj dan, no danas u svojoj slobodnoj državi slavi ga na najdostojniji način i svečano. Danas je to tako rekuć državni praznik.

Lomače koje se pale uoči toga dana širom cijele domovine simbol su istine i pravednosti za koju je on 6 jula 1415 i život položio. Svake godine ponavljaju se te svečanosti, koje traju po više dana i tako se podržava uspomena na jednog Čeha, učenjaka pobornika istine, vjerskog reformatora.

Život Jana Husa pada u najteže vrijeme srednjeg vijeka, u doba interregnuma, građanskih ratova i u vrijeme kad je rimokatolička crkva zapala u najnesnosnije prilike imajući na upravi i po trojicu papa Papinska svjetovna vlast, svjetski život i bogatstvo svećenstva, te formalno vršenje vjerskih dužnosti, počelo se javno žigosati. To je bilo doba kad se propovjedalo i pisalo o velikoj potrebi temeljite reformacije rimokatoličke crkve. Tu reformaciju odrešito su zahtijevala sva sveučilišta a naročito pariško (Sorbonne), koje je oduvijek uživalo velik ugled u katoličkom svijetu. Pa već i sami vjernici osjetili su da su to nesnosne prilike i da ovako dalje ne može ić.

Ugled pape je potpuno pao, naročito kad su se na upravi našla trojica papa. Svaki je sebi svojatao prvenstvo, jedan drugog proklinjao zajedno sa svim vjernicima i svećenicima da je tako rekuć cijela crkva bila prokleta. Ukratko, unesoše u narod smutnju. Svakom od njih je trebalo novaca pa se najednom pojavili novi porezi, prodavale biskupske časti, prodavali za novac oprost i t. d.

Narod više nije znao koji je papa pravi i kojeg bi slušao.

U to vrijeme pojavljuje se Jon Wiclif, profesor oxfordskog univerziteta, koji ne samo da je tražio reformu unutar crkve, već je napadao direktno i na crkvenu nauku. Wiclif ne samo da je kritikovao bogatstvo, mane u crkvi i razvratan život svećenstva, već je napadao i *na primat papinski, na celibat, na tajnu ispovjed i t. d.* On *proglasi sv. Pismo za jedini izvor vjere, a zagovarao je apoštolsku jednakost.*

Wiclif je stekao mnogo pristalica ali isto tako i

neprijatelja. Pretrpio je i progonstva, ali ideja njegova pala je na plodno tlo.

U Češkoj se pojavljuje Jan Hus, mladi profesor. Od god. 1402 on je propovjednik Betlehemske crkve, koju su sagradila dva česka rodoljuba da se u njoj narodu propovijeda na češkom jeziku (gotovo sve praške crkve bile su u rukama njemačkog svećenstva). Jan Hus je u toj crkvi dnevno dva puta propovjedao na češkom jeziku. Narod je bio zanesen njegovim propovijedanjem, kojim je udarao na iskvarenost svećenstva i zagrijavao narod za ideje Wiclifove (ali ipak ne za sve.).

Njegov rad nije bio ograničen samo na propovjed već je svoje ideje širio i perom. Stoga on u prvom redu preudesi češki pravopis i iz jezika izbaci strane riječi, da bi mu mogao ovaj mladi jezik što bolje poslužiti.

I tako on udara temelj mladom češkom jeziku, kojim on piše slobodnije i samostalnije. Sadržinom svojih djela on je istoričar, filozof, pjesnik i žurnalista. Svakome, pa i „samo pismenom“, on je svoje misli jasno izložio, upoređujući ih sa primjerima iz dnevnog života i sv. Pisma.

Radi svog nacionalnog rada bio je naročito obljubljen na praškom univerzitetu, a poradi svoje naučne spreme postaje god. 1408 rektorom praškog univerziteta. Tu je on bio vođa češke stranke.

Prilike na univerzitetu nisu bile za Čeha povoljne, jer su gotovo uvijek bili od Njemaca nadglasani. No i tome učini Hus kraj. Kad je god. 1409 sazvan Vaseljenski Sabor u Pizi, da se ukloni sablažnjiva pojava dvojice papa, praški nadbiskup i Njemci na univerzitetu izjavili su se za papu Gregorija XII, dok je kralj Večeslav, i Česi na univerzitetu, bio neutralan t. j. protiv obojice papa. Postupak Njemaca ozlojedi kralja tako da je po predlogu J. Husa izdao ukaz kojim se Česima kao „domaćim“ daje pravo pri glasanju na 3 glasa, a svim ostalim po jedan. Uvrijeđeni Njemci u znak protesta napuste praški univerzitet i vrate se u Njemačku.

Iza toga Hus dolazi u sukob sa praškim nadbiskopom, koji izradi kod pape da se Betlehemska crkva zatvori a Husu zabrani propovjed. No kako se Hus nije na to obazirao, već i nadalje propovjedao izopće ga iz crkve i bace na njega prokletstvo.

Iza toga počne papa Ivan XXIII da prodaje

oprote grieha svima koji podu na križarsku vojnu protiv napuljskog kralja Ladislava, jer se ovaj bio zauzeo za svrgnutog papu Gregorija XII.

Hus ustane sa velikim brojem studenata i naroda protiv ove trgovine propovijedači da su papine naredbe u protivnosti sa sv. Pismom i neobavezne napadajući papu i papinsku uredbu — koja da je *disto djelo ljudsko a ne božansko, jer je samo Krist glava Crkve a nikako papa*. Papa na to zaprijeti Pragu interdiktom, a Hus da bi ga od tog oslobodio napusti Prag. (1412 god.) ali propovijedanjem nije prestajao jer je narod k njemu hrlio.

Dvije godine iza toga (1414) sastao se Vaseljski Sabor u Kostanzu na kojem se imalo riješiti pitanje reforme i izbora pape.

Kralju Sigmundu — duši ovog Sabora — bilo je, kao budućem kralju češkom, mnogo stalo da se u Češkoj već jednom umire vjerske trzavice, i da se narod češki ne optužuje zbog krivovjerstva,

Toga radi pozove on i Husa na Sabor i dade mu zaštitno pismo. Hus je prihvatio poziv nadajući se da će mu se tu pružiti prilika da se u akademskoj raspravi pred cijelim svijetom opravda i dokaže istinitost svojih tvrdnja. On je uopće ostao kod ranijih tvrdnja i odlučno odbijao od sebe optužbu da je heretik. Ali umjesto raspravljanja, a na optužbu čeških protivnika, dočeka ga tamnica. Sabor je osudio nauku Wiclifovu i pozvao Husa da je se odreče, no Hus je tražio da ga pobiju riječima sv. Pisma, a osim toga ustvrdio je da mnogih članaka koji se njemu podmeću nije on nikada ni učio iji pak u drugom smislu. Hus veli: „Od kakovih zabluda da se odreknem kada ne priznajem tih zabluda? Pozivam se na Gospoda kao svjedoka da nisam učio ni propovijedao ono što su protiv mene iznijeli lažni svjedoci. Glavni cilj mojih propovijedi i mojih djela je da se ljudi otklone od grijeha. I u ovoj istini koju sam ja propovijedao shodno Evandelju Isusa Krista i tumačenju svetih učitelja Crkve, hoću sa radošću da umrem“.

Sve to Koncil nije uzeo u obzir već od njega tražio da se odrekne svojih misli i kad je to Hus odbio Koncil ga proglasi heretikom i kao takovog spali na lomači (6 VII 1415) a pepeo bace u Rajnu.

Ovaj zločin izvršen nad prvakom češkog naroda duboko je odjeknuo u češkom narodu. Ovo nedjelo Sabora u Kostanzu pogodilo ga je usred srca. Sabor mu je naneo najveću uvredu koja se u ono vrijeme mogla nanijeti — *češkom narodu se kazalo da je heretik*. Češki sabor pošalje na Koncil pismo, kojim oštro osuđuje i protestuje što je dao spaliti Husa, a ujedno izjavi da je za njega u crkvenim stvarima mjerodavno samo praško sveučilište. Kao spoljašnji znak uzmu husisti kalež.

I sada tek nastaju pravi neredi i ratovi. Kralj Sigmund se ljuto prevario kad je mislio da će Češkoj povratiti mir, jer tek tada po mučeničkoj smrti J. Husa nastadoše još veći neredi, pljačkanja manastira t. zv. husitski ratovi, koji traja hu **gotovo 18 godina**.

Češka je za vrijeme husitskih ratova stradala ekonomski i kulturno, ali oni su bili vrlo važni za ojačanje nacionalne svijesti.

I zato baš je Jan Hus za češki narod nacionalno-politička veličina. Njegove ideje pale su na plodno tlo i uspjele da rasplamte nacionalni duh svoga naroda. Ta se ideja vukla vjekovima kroz pokoljenja češkog naroda, dok ga konačno nije dovela do potpunog oslobođenja. Petstogodišnja istorija čehoslovačkog naroda dokazala je istinitost Husove nauke. Zahvalan narod u dokaz da je slijedio i nadalje slijedi ideje svog Učitelja urezao je u svoj grb Husove riječi: „Pravda vitjezi“ („Istina pobjeđuje“).

O značenju J. Husa veli T. G. Masarik:

„Ne može nam biti nejasno ko je J. Hus i šta je za nas značio. Husovo životno djelo bila je borba za vjerskom reformom. Hus je bio vjerski reformator. To je sadržaj njegova života i smrti i zato nam služi kao primjer vjerske stvarnosti. Ko hoće da se punim pravom poziva na Husa, mora se pozivati na njega kao na *vjerskog učitelja koji služi kao uzor*.“

Od Husa ćemo učiti da se ne oslanjamo u vjerskim pitanjima ni na spoljašnji autoritet *nego na sv. Pismo i zdravu pamet*.

Husova smrt i sudbina našeg naroda za vrijeme reformacije i kontrarevolucije mora nas naučiti *da niko na svijetu nema pravo da ugnjetava vjersko uvjerenje*. Istinski poštivaoci Husovi biće za vjersku slobodu, za slobodno uvjerenje“.

Slava mučeniku češkog naroda J. Husu!

— e - o —

Razne vijesti i dopisi

RAD OKO UJEDINJENJA CRKAVA. Ekumenski patrijarh istočno-pravoslavne crkve u Carigradu postavio je odbor za raspravljanje s anglikanskom (Engleskom) i starokatoličkim crkvama. Pretsjednik odbora je poznati maloazijski nadbiskup *Dr. Germanos Karavangelis*, koji kao eksarh za centralnu Evropu boravi u Londonu. Članovi odbora jesu: metropolita Nicolaos od Nublje za patrijarhat jeruzalemski, jedan (koji će biti kasnije imenovan) zastupnik patrijahata antiohijskog, episkop Irenej (iz Novoga Sada) za srpsku pravoslavnu crkvu, mitropolita Nektarios za rumunjsku crkvu, mitropolita Pafos Leontis za ciparsku crkvu, mitropolita Polikarp za grčku crkvu i profesor Dr. Arseniev za ortodoksnu poljsku crkvu. Starokatoličku crkvu zastupaće u odboru: nadbiskup Kennink iz Utrehta (Holandija), biskup Dr. Moog (Njemačka), Dr. Adolf Küry (Švicarska) i biskup Pašek (Čehoslovačka). Vijećanja su određena za polovicu listopada u Londonu.

RIJEČKI KAPUCINI PRISILJENI UČITI HRVATSKI. Rastjerali su narodu njihove svećenike i time zapali u veliku nepriilku. Našem narodu je crkva po-

stala tuđinska i prestadoše u nju zalaziti jer u njoj ne čuju materinske riječi.

Najveća poteškoća je kod sv. tajne ispovjedi jer se ne mogu sporazumjeti sa talij. svećenicima.

Ove poteškoće prisilile su riječke kapucine da počnu učiti hrvatski jezik. I tako sada oni kapucini koji su dali protjerati sve naše svećenike sa Rijeke, a koji su prethodno sakupili oveće svote novaca za gradnju crkve, prisiljeni su učiti naš jezik u nadi da će naš narod ponovno privući k sebi koji se posve odbio od crkve.

ODNARODIVANJE NAŠE DJECE. Na Rijeci postoji zavod č. sestara koji se bavi odgojem siromašne djece. Većina ove siromašne djece jesu naša djeca a odgojiteljice čistokrvne talijanke. I te odgojiteljice dolaze vrlo često na Sušak obilaze naše domove i traže milodare. Građani ih ne odbijaju, već daju koliko ko može ne sluteći da oni time čine grijeh prema svojoj djeci, pošto taj novac upotrebljavaju za školovanje naše siromašne djece u talijanskim školama. Treba paziti kome se daje naš novac i u koje svrhe.

POSTUPAK TALIJ. FAŠISTIČKIH KOLONIZATORA. Fašizam vođen belesnom ambicijom da obnovi staru rimsku imperiju stvorio je definitivni plan za potpuno osvojenje kolonije Tripolis. Ova zadaća pala je na famoznog generala Grazianija, poznatog sa svojih krvoločtava za vrijeme svjetskog rata. On se zaista pokazao dostojan zadaće koja mu je povjerena. Tripolitanci i libijski Arapi polazili su rade i u najgrozniju smrt nego u ropstvo. Njihova tjelesa gnjila su po talij. tamnicama a mnoga omastila konopac i podnosila najtežu smrt.

Krvoločstva i patnje kojima je izvrnut muslim svijet izazvale su revolt u čitavom muslimanskom narodu.

Famozni general Graziani da bi osigurao egiptat granicu i tako onemogućio ustašama vezu sa Egiptom podiže duž granice žičanu ogradu visoku 2 m, a široku 10 m., a uz to biće podignute i specijalne tvrđavice.

Progonstva, streljanja, raseljavanja i hapšenja ukratko divljaštva vršena nad muslim. narodima pokazuju nedostatke jedne nezradene kulture i prividne civilizacije.

HAPŠENJE ŠPANSKOG BISKUPA. Na francuskoj granici uhapšen je novi vikarni biskup u Toledu koji je postavljen na mjesto kardinala Segure, koji je pobjegao u Francusku. Vlasti su kod biskupa našle jedan cirkular, u kome kardinal Segura preklinje španske episkope da odmah prodaju crkvena dobra, prije nego što parlament odobri zakonski nacrt o odvajanju crkve od države.

FAŠISTIČKA BROŠURA PROTIV PAPE. Fašistička brošura koja je objavljena u Firenci, a u kojoj

se oštro napada Papa i vatikanska politika konfiskovana je. Četvorica fašista koji su ovu brošuru napisali i izdali biće predani, kako današnji listovi tvrde, izvanrednom fašističkom tribunalu za zaštitu države. Ovaj tribunal će da utvrdi, da li se protiv ove četvorice može primjeniti član 297 novog krivičnog zakonika, i da li se mogu optužiti za uvredu nanesenu jednom stranom suverenu. U ovoj brošuri je naglašena potreba da Rimokatolička crkva u Italiji prekine svaki odnos sa Vatikanom i da se organizuje kao nacionalna crkva.

PERO BERCE

KROJAČ - OBALA -

obavlja sve krojačke poslove
po najnovijoj pariškoj modi

— Cijene umjerene —

Brodogradilište „ISTOK“

JAKOV TORIĆ - ŠIBENIK

Izrađuje i popravlja sve
vrsti brodova, kutera,
motornih čamaca itd.

ANTE FRUA

Šibenik, Ulica Kralja Tomislava

Skladište:

D.M.C. i TRIDENT

konca.